

IN MEMORIAM RADOŠLAV VEČERKA (BRNO, 18. TRAVNJA 1928. – BRNO, 15. PROSINCA 2017.)

Svjetska je slavistika smrću Radoslava Večerke, profesora emerita Filozofskoga fakulteta Masarykova sveučilišta u Brnu, izgubila još jednu povijesnu osobu iz generacije slavnih čeških filologa i njihovih đaka. U rodnome Brnu, kojemu je ostao vjeran do kraja života, završio je gimnaziju, zatim studij bohemistike i rusistike, a tijekom znanstvenoga usavršavanja i studije komparativne slavistike i indoeuropeistike. Njegovi učitelji bili su Josef Kurz, František Trávníček, Adolf Kellner, Václav Machek, Frank Wollman i drugi glasoviti slavisti. Još tijekom studija prof. Josef Kurz je njegovo zanimanje za lingvistiku usmjerio ka paleoslavistici, kojoj je na kraju posvetio cijeli svoj život. Na svome matičnom fakultetu počeo je raditi kao asistent, nakon habilitacije 1963. kao docent, a nakon gotovo dva desetljeća prisilnih odgoda (nikad nije bi član KP-a) postao je 1990. profesor.

Prof. Radoslav Večerka bio je filolog u najširem smislu te riječi; lingvistika mu je bila samo jedna od sastavnica širokoga kulturnopovijesnoga mozaika, ponajprije slavenskoga. Njegova istraživanja najstarijih pisanih spomenika ne otkrivaju samo jezikoslovne činjenice, nego oslikavaju i duhovni svijet slavenskih kultura, poglavito češke, od najstarijih vremena, što potvrđuje njegov rad iz 1963. *Slovanské počátky české knižní vzdělanosti*, a posebno njegov udio u četverosveščanome izdanju povijesnih izvora iz vremena Velike Moravske – *Magnae Moraviae fontes historici* (1966–1971, 2. izd. 2008–2014).

U okviru paleoslavistike najviše se bavio staroslavenskom leksikografijom i sintaksom. Plod je njegove suradnje s istraživačima staroslavenskoga leksika monumentalni peterosveščani *Slovník jazyka staroslověnského / Lexicon linguae palaeoslovenicae* (1966–2016), jedan od najznačajnijih doprinosa češke znanosti o jeziku slavenskoj i svjetskoj humanistici. Kao član redakcije surađivao je i na drugim značajnim rječnicima – jedan od njih je jednosveščani *Старославянский словарь (по рукописям X-XI веков)* (1994, 2. izd. 1999), a drugi je još nedovršeni *Etymologický slovník jazyka staroslověnského* (1989–2016–).

Sustavno proučavanje staroslavenske sintakse R. Večerka započeo je obradom pojedinih sintaktičkih kategorija (takav je npr. njegov rad o participima aktivnim u stsl. iz 1961.). Dotadašnja fragmentarna istraživanja staroslavenske sintakse okrunio je svojom peterosveščanom sintaksom – *Altkirchenslavische (altbulgarische) Syntax* (Freiburg im Breisgau 1989–2003), iznimno značajnom i cijenjenom u svjetskoj slavistici.

U izučavanju staroslavenskoga jezika R. Večerka nužno se posvetio i komparativ-

noj slavistici, o čemu svjedoče njegove knjige *Jazyky v komparaci 1–2* (2008, 2009), gdje u prvome dijelu stavlja češku jezikoslovnu slavistiku u međunarodni kontekst, a u drugome dijelu stavlja suvremene slavenske jezike u povijesni okvir.

U mnoštvu svojih znanstvenih studija R. Večerka bavio se i drugim slavističkim temama i problemima, primjerice kontaktima staroslavenskoga s drugim jezicima, posebno s grčkim i latinskim, zatim velikomoravskim razdobljem pismenosti i kulture općenito, kao i samom bohemističkom građom. Bio je jedan od autora velikoga enciklopedijskoga rječnika češkoga jezika (*Encyklopedický slovník češtiny* – 2002 i *Nový encyklopedický slovník češtiny* – 2016).

Kao omiljeni i, može se reći, karizmatični pedagog prof. R. Večerka napisao je za svoje studente niz udžbenika, među kojima se ističu *Základy slovanské filologie a staroslověnštiny* (1. izd. 1966), *Staroslověnština* (1984) te *Staroslověnština v kontextu slovanských jazyků* (2006), knjiga koja obuhvaća povijesni razvitak od praslavenskoga preko staroslavenskoga do početaka formiranja pojedinih slavenskih jezika.

Zanimanje prof. Večerke za komparativnu lingvistiku, a posebno za etimologiju (o čemu svjedoči njegov udžbenik *Úvod do etymologie pro bohemisty i ostatní lingvisty* iz 1975. te spomenuti etimološki rječnik), urodilo je suradnjom s indoeuropeistom Adolfom Erhartom, koja je 1981. rezultirala njihovom zajedničkom publikacijom *Úvod do etymologie*. Njegova suradnja s etimološkim odjelom na matičnome sveučilištu donijela je obilne i vrijedne plodove ne samo češkoj nego i svjetskoj slavistici. Ponajprije valja istaknuti njegovo koautorstvo u dvosveščanom djelu *Sebrané spisy Václava Machka* (2011), posvećenom svjetski priznatom slavistu i indoeuropeistu, profesoru i osnivaču etimološkoga odjela na sveučilištu u Brnu Václavu Macheku.

Kao povjesničar jezika prof. Večerka se trajno bavio i poviješću jezikoslovlja – češkoga i slavenskoga. Objavio je mnoštvo radova o češkim jezikoslovcima – bohemištima i slavistima, a posebno je značajan njegov udio u zbornicima posvećenim tim temama, kao što su publikacije *Československé práce o jazyce, dějinách a kultuře slovanských národů od r. 1760. Biograficko-bibliografický slovník* (1972), *Slavica na Universitě J. E. Purkyně v Brně. Filologie, literární věda, historiografie, uměnovědy* (1973), *Slavica na Masarykově univerzitě v Brně. Literární věda, jazykověda, historiografie, uměnovědy* (1993) i dr. Najopsežniji je i najznačajniji njegov udio u velikome leksikonu *Slovník českých jazykovědců v oboru bohemistiky a slavistiky* (2013).

Prof. R. Večerka surađivao je s mnoštvom slavista u Europi i svijetu, kao profesor je gostovao na njemačkim, austrijskim, mađarskim i bugarskim sveučilištima, izlagao je na gotovo svim međunarodnim slavističkim kongresima nakon II. svjetskoga rata, bio je član Čehoslovačkoga, a kasnije Češkoga slavističkoga komiteta i Komisije za staroslavensku i crkvenoslavensku leksikologiju i leksikografiju pri Me-

đunarodnom slavističkom komitetu. Bio je suorganizator četiriju iznimno značajnih međunarodnih simpozija o pitanjima slavenske sintakse (1961–1975) na Filozofskome fakultetu Sveučilišta J. E. Purkyně (danas Masarykova) te suurednik jezikoslovnoga niza zbornikā radova Filozofskoga fakulteta sveučilišta u Brnu. Svoje je radove objavljivao u recentnim slavističkim časopisima, a za nas je značajna njegova suradnja u časopisu Staroslavenskoga instituta u Zagrebu *Slovo*, gdje je npr. 1983. objavljen njegov rad “Souvětí se závislými větami relativními v staroslověnštině” (Složena rečenica sa zavisnim relativnim rečenicama u staroslavenskom jeziku), a 2008. “Scénický pézens v staroslověnštině” (Scenski prezent u staroslavenskom jeziku). U našoj je sredini bio posebno praćen i cijenjen svaki njegov doprinos paleoslavistici.

Prof. Radoslav Večerka dobitnik je niza visokih priznanja; uz Humboldtovu stipendiju i počasne doktorate sveučilišta u Freiburgu im Breisgau i Sofiji, dobio je Nagradu grada Brna za područje društvenih znanosti, Zlatnu medalju Masarykova sveučilišta i Počasnu medalju Josefa Dobrovskoga za zasluge u filološkim i filozofskim znanostima Akademije znanosti Češke Republike.

Iz oproštajnih govora i nekrologa njegovih kolega i prijatelja teško je izdvojiti pojedine vrline i zasluge prof. Radoslava Večerke, čovjeka potpuno posvećena svojoj struci. Sjećanja na njega uvijek su i emotivna; njegovi učenici i nasljednici doživljavaju ga kao nezaboravnoga učitelja, kolege filolozi kao iznimnoga znanstvenika i nesebičnoga suradnika, prijatelji kao dragu i jednostavnu osobu, a svi zajedno – kao renesansnoga čovjeka koji je ostavio dubok i trajan trag u povijesti slavenske humanistike.

Dubravka Sesar